

Bivši radnici Naftne industrije Srbije tužili su tu kompaniju, koja je u većinskom vlasništvu ruskog Gazpromnjefta, jer nije isplatila zaradu i druge obaveze kako je obećano u Socijalnom programu koji je potpisan u okviru ugovora o prodaji NIS-a Gazpromnjeft-u. Mnogi radnici izgubili su sporove jer su sudovi u Srbiji zauzeli stav da NIS ne mora da poštuje Socijalni program.

Ljuba Bandić radio je u NIS-u trideset godina, sve do maja 2013. godine kada je otpušten. Tužio je ovu kompaniju jer mu, kako kaže, nije isplaćena zarada u skladu sa Socijalnim programom iz 2008. godine. Naime, Socijalnim programom kompanija se obavezala da će zaposlenima uvećati primanja u visini od 15 odsto u odnosu na mesec koji je prethodio preuzimanju NIS-a u periodu važenja Socijalnog programa, odnosno do 31. decembra 2012. godine.

“Obaveza da se uveća zarada jednokratno i trajno od datuma preuzimanja nije ispoštovana, sem jednom u aprilu mesecu (2009. godine prim aut.) kada su shvatili da je to novac koji znači, oni su to ukinuli, onda više nikada nije uplaćeno”, kaže Bandić.

NIS se Socijalnim programom obavezao da će radnicima isplaćivati i zaradu iz dobiti - profita u visini od najmanje 10 odsto od iste. Bandić kaže da zarada iz dobiti nikada nije isplaćena, već da je ta naknada revidirana.

“Napravili su je tako da su to pretvorili u trinaestu platu, a molim vas lepo trinaesta plata i zarada iz dobiti nije isto, ovo je višestruko više”, navodi Bandić.

Iz Naftne industrije Srbije za Radio Slobodna Evropa navode da su isplaćivali zaradu radnicima u skladu sa zakonom, kolektivnim ugovorom, ugovorom o radu i Socijalnim programom. Na pitanje da li je isplaćivana zarada iz dobiti preduzeća, odgovorili su da nije bilo isplate po tom osnovu.

„Čak i da je ova vrsta isplate propisana relevantnim aktima kao obaveza, ista se ne može realizovati bez odgovarajuće odluke nadležnog organa društva. S obzirom da takva odluka, koja zavisi od propisanih uslova, nije bila doneta za vreme važenja Socijalnog programa, nije bilo isplate po osnovu učešća u dobiti. Ukazujemo da je na osnovu sporazuma sa sindikatima, odnosno na osnovu Kolektivnog ugovora u vreme dok je važio Socijalni program, uveden novi vid primanja za zaposlene - bonus, koji ima status zarade i koji je redovno isplaćivan u skladu sa zakonom, opštim aktima i ugovorima o radu“, piše u odgovoru NIS-a.

Ovaj stav NIS-a da nisu dužni da isplaćuju zaradu iz dobiti, kako piše u Socijalnom programu, podržali su i sudovi u Srbiji. Bandić je izgubio spor pred Osnovnim sudom u Novom Sadu protiv NIS-a jer se sud pozvao na ovo mišljenje Ustavnog suda:

“Socijalni program, pa i u slučaju kada je njegovo donošenje predviđeno međudržavnim

sporazumom, ne predstavlja vrstu opšteg akta kojim se uređuju prava, obaveze i odgovornosti iz radnog odnosa”.

I bivšem radniku NIS-a, Miloradu Ceroviću Osnovni sud u Pančevu je osporio pravo na uvećanje zarade jer je Socijalni program, kako se navodi, akt “političkog i ugovornog karaktera”, a ne opšti akt, kao što su ugovori o radu i kolektivni ugovor, na koji radnici mogu da se pozivaju. Takođe, NIS ne mora da isplati zaradu iz dobiti jer nije doneo odluku o tome, piše u presudi. Cerović navodi da je spor izgubio i pred Apelacionim sudom u Beogradu.

“Menadžment NIS-a je to izokrenuo pa poslodavac može da donese odluku o isplati dobiti, ali je nije doneo. Zamislite vi meni posudite 5.000 evra i kažete da vam vratim za godinu dana i vi me pozovete hoću li vam ja to doneti da vam vratim, a ja kažem nijesam doneo odluku”, kaže Cerović.

Ostaje pitanje da li su sudije ispravno tumačile da NIS-ov Socijalni program sam po sebi radnicima ne daje nikakva prava.

“Sudije su bile dužne da u duhu prava tumače Socijalni program kakav on zaista jeste, a u samom Socijalnom programu piše da je on sastavni deo međunarodnog ugovora, pa ako posmatramo pravo i izvore prava u Srbiji, međunarodni ugovori su u jednakosti sa Ustavom, odnosno najvišim pravnim aktom i ne može se nižim pravnim aktima, posebno ne kolektivnim ugovorom, koji je pojedinačni pravni akt, derogirati nešto što predstavlja višu pravnu normu“, kaže Nataša Nikolić, pravnica Beogradskog centra za ljudska prava.

Jedini razlog za optimizam, kako dvojica sagovornika navode, predstavlja rešenje Vrhovnog kasacionog suda iz novembra 2017. jer je ovaj sud, za razliku od presuda koje su Cerović i Bandić dobili, dao mišljenje da radnici ipak imaju pravo na zaradu u skladu sa Socijalnim programom. Vrhovni kasacioni sud je instanca kojoj radnici mogu da se obrate nakon drugostepene presude.

“Problem obraćanja Vrhovnom kasacionom sudu je za mene i sve moje kolege veoma velik iz finansijskih razloga. U mom slučaju taksa na zahtev za reviziju dveju nižestepenih presuda bi bila oko 250 hiljada (dinara), samo na zahtev, a kasnije na odluku bila ona preinačujuća bila potvrđujuća takođe 250, 500 hiljada plaćam“, kaže bivši radnik NIS-a Cerović.

Naftna industrija Srbije nije imala obavezu ni prema državi Srbiji da poštuje Socijalni program koji su potpisali predstavnici države Srbije, sindikata i NIS-a, sudeći po Ugovoru o prodaji i kupovini akcija NIS-a Gazpromnjeftu, ćerki firme Gazprom. Naime, kako piše u ugovoru, Srbija ima pravo da raskine ugovor sa NIS-om samo ako NIS otpušta radnike, ne isplati otpremnine u određenom iznosu, ne uskladi zaradu sa indeksom koji odražava troškove života. Povećanje zarade radnicima se ne spominje.

„Uprkos bilo čemu u ovom Ugovoru što ukazuje na suprotno, Strane se ovim takođe slažu da ni jedno drugo kršenje (ako ih uopšte bude) Socijalnog programa ili Kolektivnog ugovora od strane Kupca, NIS-a ili neke od zavisnih preduzeća, ne predstavlja osnov za raskid ovog Ugovora“, piše u Ugovoru o prodaji i kupovini akcija NIS-a.

To znači da je ovim dokumentom država Srbija NIS-u dozvolila da krši Socijalni program i unapred predvidela da bez obzira na kršenje obaveza, kao što je povećanje zarade radnicima, država neće raskinuti ugovor.

Iz Ministarstva rudarstva i energetike Republike Srbije do završetka ovog teksta nisu odgovorili na pitanje Radija Slobodna Evropa da li je ovo ministarstvo kontrolisalo poštovanje spomenutog Socijalnog programa budući da je upravo to ministarstvo u ime države potpisalo taj dokument.